

Petelinka

Lužikosrbska narodna pripovedka

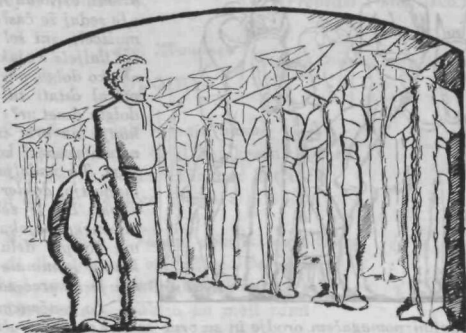
Ilustrirala Elda Piščanec

Južno od vasi Hermanci in Psovjov se dviga kakih 200 m visoka gora. Z nje je krasen razgled po vsej Lužici. Porastla je le delno in sicer s smrekami, dočim je del pobočja gol. Gora se imenuje Petelinka. Pripoveduje se, da je rastle nekoč na njej veliko brez, ki so dale zatočišče neštetim divjim petelinom; po njih je dobila gora tudi svoje ime. Po izpovedi starih ljudi se nahajajo v gori začarani vojaki, ki v kresni noči o polnoči bobnajo in trobijo, da se razlega daleč po gozdovih Petelinke. V prejšnjih časih so se baje ob gotovih prilikah prikazali tudi ljudem, o čemer nam dokazuje naslednji dogodek.

Iz tujine se je vračal mlad kovač. Z radostnim srcem je stopal proti Hermancem, kjer se je nahajal njegov rodni dom in so živeli njegovi starši. Oh, kako se je veselil svidenja z njimi! Bil je namreč več let odsoten in spoznal, da je tujina mrzla mačeha, ki reže bridek kruh. Vračal se je enakoreven kot je odšel. Prišedši pod vznožje Petelinke na mesto, kjer so rastle za lakot visoke mlade smreke, opazi nekaj, česar še svoj živ dan ni videl. Med drevjem so stala visoka obokana vrata, ki so bila na stežaj odprta in so vodila v notranjost gore. Kovač je mislil, da so morda ta rov izkopali rudarji. Hotel si ga je natančneje ogledati, zato je nameril korake proti vratom. Prišel je

bliže in opazil pri njih starega možička z dolgo sivo brado. Ta mu je prijazno namigaval, češ: »Le pridi bliže, saj se ti ne zgodi nič zlega.« V prvem trenutku se je kovač res nekoliko ustrašil te čudne postave in jo je že mislil popihati, a prijazno namigovanje dobrodušnega možička mu je vplilo v srce poguma, da je stopil predenj. Možicelj

ga vpraša, če je kovač in kam je namenjen. Ko mu kovač pritrdi in pove namen svojega potovanja, ga ta prosi, če bi mu storil malo uslugo in si obenem za pot zaslužil nekaj grošev. Kovač je bil takoj voljan. Šel je za njim skozi vrata v goro. Prišla sta v velik obokan prostor, ki je bil dipno razsvetljen, čeravno sončni žarki sem niso segali. Ob levi steni je stal cel polk pešcev, oblečen v črne kroje s trioglatimi čepicami na glavah. Vojaki so se naslanjali na starinske sulice, zapičene pred seboj v zemljo, dolge bele brade pa so se jim vile do tal. Njim nasproti je stal ob desni steni polk konjenice. Vojaki so imeli na sebi rdeče obleke. Pokriti so bili z viteškimi perjanicami, ob boku pa je

vsakemu visel dolg meč. Sedeli so na lepih črnih konjih in se jim naslanjali na vratove. Tudi ti vojščaki so nosili dolge bele brade, vijoče se preko desnega konjevega boka do zemlje. In glej čudo! Vsa ta vojska je bila pogreznjena v globoko spanje in nihče se ni zmenil za prihajajoča.

Sivi možicelj vodi kovača proti konjenici ter mu govori: »Te konje moraš sedaj podkovati. Če boš delo dobro opravil, dobiš za vsako nogo groš plačila. Podkve leže tam ob sprednji steni, orodje ti pa takoj preskrbim. Kakor vidiš, ti bo treba samo podkve pribijati.«

Po teh besedah se mož odstrani. Čez nekaj minut se povrne z orodjem in malim stolčkom, ki je potreben pri podkovanju. S seboj vede moža, ki bo dvigal konjem noge. Ko dospeta oba do kovača, se vohod v goro z ropotom zapre. Kovač je bil ujet. Prevzame ga strah in kesa se, da je kdaj prestopil prag tega prostora. Možic to opazi in ga pomiri z besedami: »Ne boj se, nič žalega se ti ne zgodi. Le pojdi brž na delo, da ga kmalu zgotoviš. Eno ti pa svetujem, ne dotikaj se vojakov. Če se dotakneš enega, boš moral ostati tu sedem let; dotakneš se dveh, umreš čez sedem ur; ako se pa dotakneš treh, boš na mestu mrtev. Torej, bodi previden!« Kovač se odpravi na posel. Delo mu je šlo hitro in z lahkoto od rok. Skrbno pa je pazil, da se nobenega vojščaka ne dotakne. Prva vrsta konj je bila že podkovana. Treba se je podvizati, da bodo kmalu tudi ostale. Prvi konj v drugi vrsti je tudi že podkovan. Brž k drugemu! Konja sta stala zelo blizu skupaj in kovač se je

moral previdno plaziti med njima. A vsa previdnost je bila zaman. Ko se počasi vzkloni, zadene ob nogo spečega vojaka. Ta se takoj predrami, vzbura na konju in vpraša: »Je sedaj že čas?« — »Ne,« odgovori možicelj, »ni še! Nasloni se spet in spi dalje!« Vojak pa zastoka, rekoč: »Kako dolgo, oh, kako dolgo bom še moral ostati tu! Ali že ni minulo dolgih deset ur?« Nato se spet nagne konju na vrat in zaspi. Možic ponovno posvari kovača, da naj bolje pazi. Ta nadaljuje delo z vso previdnostjo, dokler ni vseh konj podkoval. Bil je zelo vesel, ker se ni nobenega vojaka več dotaknil. Čas mu je pri delu hitro mineval in kmalu je minulo sedem ur. Tako se mu je namreč zdelo.

Po končanem delu odnese možic s svojim pomagačem orodje in se vrne sam. Kovaču izroči plačilo — prečico zlatnikov. Vesel je bil ubogi kovač obilnega zaslužka, še bolj pa si je želel priti iz te zaklete gore. Možic ga povede na mesto, kjer so bila prej vrata in mu pravi: »Svoje delo si dobro opravil. Prosim te, povej mi sedaj, ali še letajo tod okrog črni ptiči z rdečim perjem ob ušesih?« Mislil je divje peteline. »Da, teh ptičev je še mnogo v teh krajih,« odvrne kovač. S tožecim glasom nadaljuje možic: »Oh, potem mi je usojeno še dolgo prebivati tu. Prej ne bom prost, dokler ne bodo za vedno izginili divji petelini z zemeljskega površja.« Po teh besedah se kovač ponovno zahvali za denar ter se z globokim poklonom poslovil. V tem se vrata odpro in kovač stopi ves srečen na prosto. Ko je bil zunaj, se vrata s silnim ropotom sesujejo in na njih mestu se pojavi peščena jama.

Vrtniši se na pot, po kateri je prispel sem, opazi, da so smreke dosegle višino osmih laktov, dočim so bile prej le za laket visoke. Ni mu šlo v glavo, kako so mogle smreke v teh kratkih sedmih urah zrasti tako visoko. Radoveden vzame nož, odreže eno smreko in prešteje letne kolobarje. Res jih je bilo sedem. Tako spozna, da je bil v gori sedem let in so se potemtakem možičkove besede glede sedemletnega ujetništva v gori uresničile, ne da bi bil on to kako opazil. Ves žalosten zaradi tolike izgube časa koraka proti domu. Bil je lep poletni popoldan, ko zavije v domačo vas. Na vasi se je igrala truma otrok. Prestrašeni se razbeže na vse strani. Kovač je bil namreč ves porastel po obrazu in je nosil dolgo brado, zato so se ga otročaji tako bali. V daljavi se je že belil rodni krov, še nekaj korakov in doma bo. Srce mu je burno utripalo v pričakovanju snidenja z ljubimi starši. A kako se začudi, ko vstopi v domačo vežo. Tuji ljudje mu pridejo naproti in mož srednjih let ga vpraša, česa želi. Kovač mu odorne: »Jaz sem tu doma, kje sta oče in mati?« Pri tem imenuje njih ime. Nato mu mož pravi: »Ah, vi ste kovač Andrej. Vaša roditelja sta pred štirimi leti v stiski in bedi umrla, a mi smo vašo hišo vzeli v najem.« Po teh besedah kovač bridko zajoka. Takoj se odpravi na grob ljubljenih staršev, kjer prebije precej časa v proči molitvi za blagor njiju duš. S pokopališča gre k županu. Tam se izkaže kot sin rajnih lastnikov hiše, kjer so sedaj tuji najemniki. Župan je zadevo tako uredil, da se je Andrej lahko takoj nastanil v svoji rojstni hiši. Tam si je uredil tudi prav čedno kovačnico in kmalu zaslovel kot izboren kovač. Čez leto in dan si privede od sosedu pridno Hanko za ženo, s katero je živel dolgo v zadovoljstvu in sreči. Na Petelinko pa ni šel nikdar več, čeravno se potem nikoli ni več slišalo, da bi se kdaj komu nudila prilika doživeti to, kar je doživel kovač Andrej iz Hermancev.

(Prevedel Tone Šeško.)

Karel Mausser

Spomin

O večerih misli romajo nazaj
v mladost, ki v dalji kot kresnica svetli,
vsa mehka, topla, radostna kot maj,
a daljna, da srce ne more jo objeti.

Pod hruško z babico posedal sem takrat
od pravljič ves omamljen. Večer zlat
zgoreval je za silnimi gorami.
Oprta z roko babica na moji rami
je bajala o daljni mi deželi,
o palčkih, škrateljnih, o Kudi jami,
ki vodi v čaroviti, drugi svet,
kjer v rekah teče mleko, kaplja med
prav kot pri nas od drevja v jutrih rosa.

Zdaj pravljič ni več, babice več ni,
že davno v tišem grobu spi.
Le ob večerih skuša se srce
z mladostjo tiho, tiho zblížati.